

بررسی الگوهای زمانی صرف شده برای اشتغال و فعالیت‌های بدون مزد بر اساس نتایج طرح گذران وقت ۹۹-۱۳۹۸

۱- مقدمه

بی‌شک وقت و زمان، سرمایه گران بها و بی‌نظیر برای بشر است که می‌توان در استفاده بهینه از آن در همه عرصه‌ها به پیش رفت و به عالی‌ترین درجات مادی و معنوی نایل شد. وقت؛ یعنی فرصت‌ها، ساعت‌ها، روزها و ماه‌ها و سال‌ها، بلکه دقیقه‌ها و ثانیه‌ها و لحظه‌ها، بهره‌گیری از وقت بزرگترین توفیقی است که نصیب بشر می‌شود و او می‌تواند در پرتو آن به اهداف عالی‌ه برسد و به پیروزی در همه ابعاد دست یابد.

برای برنامه‌ریزی فرهنگی در یک جامعه، شناخت جامعی از رفتارها و الگوهای فرهنگی مردم آن جامعه الزامی است. یکی از مباحث مهم فرهنگی، زمان صرف شده توسط افراد جامعه برای فعالیت‌های مختلف است. دانستن اینکه مردم چقدر زمان صرف کار، مطالعه، سرگرمی و ... می‌کنند به برنامه‌ریزان کمک می‌کند تا زیرساخت‌های مناسب فرهنگی ایجاد کنند یا برای استفاده بهینه افراد از وقت‌شان برنامه‌های آموزشی، سرگرمی، تفریحی و ... تهیه کنند.

مرکز آمار ایران با توجه به درخواست‌هایی که در این زمینه شده بود، طرح آمارگیری گذران وقت را طراحی و اجرا کرده است. این طرح باهدف دستیابی به شیوه گذران وقت افراد جامعه، شناخت نوع و مدت‌زمان فعالیت‌های انجام‌شده توسط آنها، نخستین بار برای دوره آماری یک‌ساله در فصول پاییز و زمستان ۱۳۸۷، بهار و تابستان ۱۳۸۸ و برای دوره آماری دوم، در فصول پاییز و زمستان ۱۳۹۳ و بهار و تابستان ۱۳۹۴ و برای دوره آماری سوم در فصل پاییز و زمستان ۱۳۹۸ و بهار و تابستان ۱۳۹۹ در مناطق شهری کشور توسط دفتر جمعیت، نیروی کار و سرشماری تهیه، طراحی و اجرا شد.

۲- طرح مسئله

مطابق با طبقه‌بندی ایکاتوس ۲۰۱۶، کدهای ۱ تا ۵ گذران وقت برای تولید کالا و ارائه خدمات است. کد ۱ به اشتغال و فعالیت‌های مرتبط با مزد اختصاص دارد و کدهای ۲ تا ۵ نیز منجر به تولید کالا یا ارائه خدمات می‌شوند ولی چون افراد، این فعالیت‌ها را برای خود و خانوارشان انجام می‌دهند و مزدی بابت آن دریافت نمی‌کنند در طبقه‌بندی ایکاتوس مجزا شده‌اند. کد ۲ گذران وقت به فعالیت‌هایی نظیر کاشت محصولات کشاورزی، خشک کردن محصولات کشاورزی، پرورش دام و طیور، ماهیگیری و صید آبزیان، تولید و فرآوری منسوجات، تولید و فرآوری محصولات چوبی، تولید و فرآوری محصولات گیاهی، تعمیر ماشین‌الات، فعالیت‌های ساخت و ساز و ... اختصاص دارد. این فعالیت‌ها برای دریافت مزد انجام نمی‌شود و افراد این فعالیت‌ها را برای خود و خانوارشان انجام می‌دهند. اگرچه این فعالیت‌ها از فعالیت اشتغال متمایز شده‌اند ولی چون ماهیت تولیدی دارند و مطابق تعریف کار، فعالیت فکری یا بدنی برای انجام آنها صورت گرفته است بنابراین در این گزارش تلاش می‌شود مجموع ساعات صرف شده برای کدهای ۱ و ۲ (صرف نظر از دریافت یا عدم دریافت مزد) به عنوان ساعت کار و فعالیت تولیدی در نظر گرفته شود. با توجه به اینکه یکی از اهداف این طرح محاسبه زمان صرف شده برای فعالیت‌های بدون مزد می‌باشد، کدهای ۳ تا ۵ نیز به عنوان فعالیت‌های بدون مزد، در نظر گرفته می‌شود. در ادامه، تعریف کار و فعالیت‌های تولیدی و مصادیق آن مورد بررسی قرار می‌گیرد.

کار آن دسته از فعالیتهای اقتصادی (فکری یا بدنی) است که به منظور کسب درآمد (نقدی یا غیرنقدی) صورت پذیرد و هدف آن تولید کالا یا ارائه خدمت باشد. افرادی که کار می کنند به طور عمده به دو گروه خود اشتغال (افرادی که برای خود کار می کنند) و مزد و حقوق بگیر (افرادی که در قبال کار خود مزد و حقوق می گیرند) تقسیم می شوند.

در این زمینه، **فعالیت های زیر کار محسوب می شوند:**

- زنان یا مردانی که در **فعالیت های کشاورزی** مانند زراعت، باغداری، دامداری، ماهیگیری، پرورش طیور و ... مشغول به کار هستند، فعالیت شان، کار محسوب می شود.
- افرادی که در حال انجام **خدمت وظیفه** هستند، فعالیت شان کار محسوب می شود.
- افرادی که به منظور کسب درآمد یا سود، در **محل سکونت**، کارهای خدماتی یا تولیدی نظیر قالی بافی، خیاطی، آرایشگری، تایپ، تدریس خصوصی، تعمیر وسایل برقی، نگهداری از کودک یا فرد سالخورده و ... انجام می دهند، فعالیت شان کار محسوب می شود.
- افرادی که بدون دریافت مزد، در کسب و کار یکی از اعضای خانوار خود که با وی **نسبت خویشاوندی** دارند، کار می کنند، فعالیت شان کار محسوب می شود (کارکنان فامیلی بدون مزد). **این افراد به طور معمول زنان و نوجوانانی هستند که در کارهای کشاورزی، دامداری و ... یا در فعالیتهایی نظیر قالی بافی، گلیم بافی و ... بدون دریافت مزد به سایر اعضای خانوار کمک می نمایند.**
- افرادی که برای تولید **کالاهای بادوام** به فعالیتهایی نظیر قالی بافی، گلیم بافی، حصیر بافی، خیاطی و ... برای مصرف خود یا خانوار خود مشغول هستند، فعالیت شان کار محسوب می شود.
- افرادی که در حال **ساختن، بازسازی یا تعمیر اساسی** منزل خود هستند، فعالیت شان کار محسوب می شود.
- افرادی که به عنوان **کارآموز**، در محل فعالیت اقتصادی مشغول فعالیت هستند و کاری در ارتباط با فعالیت محل کارآموزی انجام می دهند، یعنی به طور مستقیم در تولید کالا یا خدمت سهیم هستند، اعم از آن که مزد و حقوق دریافت کنند یا نه، فعالیت شان کار محسوب می شود.
- **فعالیت های زیر کار محسوب نمی شود:**
- فعالیتهای خدماتی **بدون مزد** در خانه برای سایر اعضای خانوار شامل وظایف پخت و پز، خانه داری، پرستاری از فرزندان که اغلب توسط زنان انجام می شود، کار محسوب نمی شود.
- خدمات **اجتماعی و داوطلبانه** بدون مزد مانند کار داوطلبانه در مؤسسات خیریه یا بسیج، کار محسوب نمی شود.
- **تعمیرات جزئی** ساختمان های محل سکونت خانوار نظیر تعمیر شیرآلات، تعویض شیشه پنجره و ... همچنین تعمیر لوازم منزل توسط اعضای خانوار، کار محسوب نمی شود.
- **سرمایه گذاری در فعالیتهای اقتصادی** بدون مشارکت در مدیریت یا عملیات واقعی مربوط به این فعالیت ها کار محسوب نمی شود، نظیر دارا بودن سهام یا سرمایه گذاری در شرکت ها (راهنمای نیروی کار، ۱۳۹۸: ۱۵۲-۱۵۱)

با توجه به مصادیق ذکر شده بخشی از فعالیتهای گذران وقت مانند کارهای خدماتی یا تولیدی نظیر قالی بافی، خیاطی، آرایشگری، کارآموزی و ... (صرف نظر از دریافت یا عدم دریافت مزد) کار محسوب می شود و بخشی دیگر مانند خانه داری، پخت و پز، پرستاری از فرزندان، خدمات داوطلبانه، کار در مؤسسات خیریه و ... کار محسوب نمی شود، بنابراین کدهای ۱ و ۲، گذران وقت به عنوان کار و فعالیت تولیدی در نظر گرفته شده و کدهای ۳، ۴ و ۵ گذران وقت به عنوان فعالیتهای بدون مزد در نظر گرفته می شود. در ادامه به کدهای ۱ تا ۵ و زیر مجموعه های آنها اشاره می شود.

کد ۱، اشتغال و فعالیت‌های مرتبط برای مزد شامل: اشتغال در شرکت‌ها، نهادهای دولتی و مؤسسات غیرانتفاعی برای مزد / اشتغال در بنگاه‌های اقتصادی خانگی تولید کالا برای مزد / اشتغال در خانوارها و بنگاه‌های اقتصادی خانگی ارائه خدمات برای مزد / فعالیت‌های فرعی و وقفه‌های مرتبط با شغل / مهارت آموزی و مطالعات مرتبط با شغل / جستجوی شغل / راه اندازی کسب و کار / سفر مرتبط با شغل

کد ۲، تولید کالا برای استفاده نهایی خود: کشاورزی، جنگلداری، ماهیگیری و استخراج معدن برای استفاده نهایی خود / تولید و فرآوری کالاها برای استفاده نهایی خود / فعالیت‌های ساخت و ساز برای استفاده نهایی خود / تأمین آب و سوخت برای خانوار خود یا استفاده نهایی خود / سفر، جا به جایی، حمل و نقل یا همراهی کالاها یا افراد، مرتبط با خود مصرفی تولید کالاها

کد ۳، خدمات خانگی بدون مزد برای اعضای خانوار و خانواده: مدیریت و تهیه غذا و وعده‌های غذایی بدون مزد برای اعضای خانوار و خانواده / تمیز کردن و نگهداری محل سکونت و محیط اطراف، بدون مزد برای اعضای خانوار و خانواده / تزئین، نگهداری و مرمت خانه توسط خود، بدون مزد برای اعضای خانوار و خانواده / مراقبت و نگهداری از منسوجات و پاپوش، بدون مزد برای اعضای خانوار و خانواده / مدیریت خانوار برای استفاده نهایی خود، بدون مزد برای اعضای خانوار و خانواده / مراقبت از حیوانات خانگی، بدون مزد برای اعضای خانوار و خانواده / خرید کردن، بدون مزد برای اعضای خانوار و خانواده / سفر، جابجایی، حمل و نقل یا همراهی کالاها یا افراد، مرتبط با خدمات خانگی بدون مزد برای اعضای خانوار و خانواده / سایر خدمات خانگی بدون مزد، برای اعضای خانوار و خانواده

کد ۴، خدمات مراقبتی بدون مزد، برای اعضای خانوار و خانواده: مراقبت از کودکان و آموزش آنها، بدون مزد برای اعضای خانوار و خانواده / مراقبت از بزرگسالان وابسته، بدون مزد برای اعضای خانوار و خانواده / کمک (بدون مزد) به بزرگسالان مستقل اعضای خانوار و خانواده / سفر و همراهی کالاها یا افراد، مرتبط با خدمات مراقبتی بدون مزد برای اعضای خانوار و خانواده / سایر فعالیت‌های مرتبط با خدمات مراقبتی بدون مزد، برای اعضای خانوار و خانواده

کد ۵، کار داوطلبانه بدون مزد، کارآموزی و سایر کارهای بدون مزد: کار داوطلبانه بی‌واسطه بدون مزد، برای سایر خانوارها / کار داوطلبانه بدون مزد انجمن محور و سازمان محور / کارآموزی بدون مزد و فعالیت‌های مرتبط / سفر مرتبط با کار داوطلبانه بدون مزد، کارآموزی و سایر کارهای بدون مزد / سایر فعالیت‌های کاری بدون مزد (طبقه بندی ایکاتوس، ۲۰۱۶)

۳- جامعه آماری

افراد ۱۵ ساله و بیشتر خانوارهای معمولی و گروهی ساکن در مناطق شهری کشور

۴- اهداف

-بررسی الگوهای فصلی گذران وقت

-بررسی الگوهای فصلی گذران وقت به تفکیک وضع فعالیت اقتصادی

-بررسی الگوهای سنی، جنسی اشتغال و فعالیت‌های بدون مزد

۵- روش تحقیق

روش مورد استفاده در این تحقیق، تحلیل ثانویه نتایج طرح گذران وقت سال ۹۹-۱۳۹۸ مناطق شهری کشور است. بعد از استخراج داده‌ها، سازگاری بیرونی (با سایر فصول) و درونی (کنترل سطر و ستون) آن تأیید و سپس تحلیل و ارزیابی داده‌ها در نرم‌افزار Exel انجام شده است.

۶- تعاریف و مفاهیم

۶-۱- سن

منظور از سن، تعداد سال‌های کاملی است که از زمان تولد فرد گذشته است.

۶-۲- طبقه‌بندی فعالیت‌های گذران وقت

کلیدی فعالیت‌هایی که فرد در طول یک شبانه‌روز انجام می‌دهد براساس طبقه‌بندی بین‌المللی فعالیت‌ها برای آمارهای گذران وقت (ICATUS- ۲۰۱۶) به ۹ گروه اصلی تقسیم می‌شوند:

- ۱- اشتغال و فعالیت‌های مرتبط برای مزد
- ۲- تولید کالا برای استفاده نهایی خود
- ۳- خدمات خانگی بدون مزد برای اعضای خانوار و خانواده
- ۴- خدمات مراقبتی بدون مزد برای اعضای خانوار و خانواده
- ۵- کارداوطلبانه بدون مزد، کار آموزشی و سایر کارهای بدون مزد
- ۶- یادگیری
- ۷- معاشرت، ارتباط، مشارکت اجتماعی و آداب و رسوم دینی
- ۸- فرهنگ، فراغت، رسانه‌های گروهی، تمرین‌های ورزشی
- ۹- رسیدگی و خود مراقبتی (طبقه‌بندی ایکاتوس ۲۰۱۶)

۶-۳- وضع فعالیت

وضع فعالیت افراد در ۷ روز پیش از مراجعه مأمور آمارگیری مورد نظر است. هریک از افراد از این نظر و با توجه به تعریف کار، در یکی از گروه‌های زیر قرار می‌گیرند.

۶-۴- جمعیت فعال اقتصادی

تمام افراد ۱۵ ساله و بیش‌تر که در طی ۷ روز قبل از آمارگیری در تولید کالا و خدمات مشارکت داشته (شاغل) و یا از قابلیت مشارکت برخوردار بوده‌اند (بیکار) جمعیت فعال اقتصادی محسوب می‌شوند.

شاغل: تمام افراد ۱۵ ساله و بیش‌تر که مطابق با تعریف کار در ۷ روز پیش از مراجعه مأمور آمارگیری حداقل یک ساعت کار کرده، هر چند در شغل معمول خود کار نکرده باشند، شاغل محسوب می‌شوند. علاوه بر این، افراد دارای شرایط زیر نیز شاغل به حساب می‌آیند:

^۱ . International of Activities For Time-Use Statistic classification

- افرادی که دارای شغلی هستند ولی در ۷ روز پیش از مراجعه مأمور آمارگیری حداقل یک ساعت کار نکرده‌اند.
- افرادی که در فعالیتهای کشاورزی برای خود کار می‌کنند و به دلیل فصلی بودن کارشان در ۷ روز پیش از مراجعه مأمور آمارگیری کار نکرده‌اند
- افرادی که به دلیل نوبتی بودن کارشان در ۷ روز پیش از مراجعه مأمور آمارگیری سرکار خود نرفته‌اند.
- افرادی که از سازمان محل کار خود بورسیه تحصیلی گرفته‌اند و مشغول به تحصیل هستند و به این دلیل در ۷ روز پیش از مراجعه مأمور آمارگیری کار نکرده‌اند
- افرادی که به دلیل مرخصی، تعطیلات، بیماری و مسافرت و... در ۷ روز پیش از مراجعه مأمور آمارگیری سرکار خود نرفته‌اند.
- افرادی که به دلایلی نظیر تغییرات موقت سازمانی یا خرابی دستگاهها و ماشین‌آلات، نداشتن مشتری یا سفارش کار به طور موقت سرکار نرفته‌اند.

- افرادی که از کار خود معلق شده‌اند ولی پیوند رسمی شغلی دارند.

بیکار: تمام افراد ۱۵ ساله و بیش‌تر که در ۷ روز پیش از مراجعه مأمور آمارگیری حداقل یک ساعت کار نکرده‌اند و دارای شغلی نیز نبوده‌اند در صورت داشتن دو شرط زیر بیکار محسوب می‌شوند.

۱- در ۳۰ روز گذشته برای جستجوی کار، اقدامات مشخصی را نظیر ثبت نام یا پیگیری در مؤسسات کاریابی، پرس و جو از دوستان، تماس با کارفرمایان، مطالعه آگهی‌های استخدامی و... انجام داده باشند

۲- آماده به کار باشند، یعنی طی یک دوره ۱۵ روزه شامل ۷ روز گذشته و ۷ روز آینده آمادگی شروع کار را داشته باشند.

همچنین افراد زیر بیکار محسوب شده‌اند:

- در انتظار شروع کار جدید هستند، یعنی برای آنان کاری مهیا شده و قرار است در آینده به آن کار مشغول شوند و نیز آماده به کار (طبق تعریف) هستند.

- در انتظار بازگشت به شغل قبلی و نیز آماده به کار (طبق تعریف) هستند. منظور از «در انتظار بازگشت به شغل قبلی» این است که فرد قبلاً دارای کار بوده و به دلایلی کار خود را از دست داده و پیوند رسمی شغلی ندارد ولی در انتظار بازگشت به شغل خود بسر می‌برد.

۵-۶- جمعیت غیرفعال اقتصادی

تمام افراد ۱۵ ساله و بیش‌تر که در طی ۷ روز قبل از آمارگیری در هیچ یک از دو گروه شاغلان و بیکاران قرار نمی‌گیرند جمعیت غیرفعال اقتصادی محسوب می‌شوند

محصل: افرادی که شاغل یا بیکار نباشند و طبق برنامه‌های آموزش رسمی کشور در حال تحصیل هستند یا در خارج از کشور مشغول به تحصیل می‌باشند، محصل محسوب می‌شوند.

دارای درآمد بدون کار: کسانی که شاغل، بیکار (جویای کار) و محصل محسوب نمی‌شوند و دارای درآمد حاصل از بازنشستگی، املاک و مستغلات، سود سهام، سپرده‌ها و... هستند، دارای درآمد بدون کار محسوب می‌شوند.

خانه‌دار: خانه‌دار به کسانی گفته می‌شود که شاغل، بیکار (جویای کار)، محصل و دارای درآمد بدون کار به حساب نمی‌آیند و مشغول انجام وظایف خانه‌داری هستند.

سایر: کسانی که در هیچ‌یک از گروه‌های بالا قابل طبقه‌بندی نیستند، در گروه سایر قرار می‌گیرند (نشریه گذران وقت، ۱۳۹۹: ۱۷-۱۶).

۶-۶- متوسط ساعات هر فعالیت

عبارت است از مجموع زمان صرف شده برای هرگروه فعالیت به تعداد کل افراد جامعه (جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر خانوار) (نشریه گذران وقت، ۱۳۹۹: ص ۱۸).

۷- الگوی فصلی گذران وقت

بررسی الگوی گذران وقت در چهار فصل (پاییز و زمستان ۹۸ و بهار و تابستان ۹۹) در جدول ۱ نشان می‌دهد بیشترین زمان صرف شده برای گروه‌های فعالیت گذران وقت در گروه «اشتغال و فعالیت‌های مرتبط برای مزد» مربوط به فصل تابستان، در گروه «خدمات خانگی بدون مزد برای اعضای خانوار و خانواده» مربوط به فصل زمستان، در گروه‌های «خدمات مراقبتی بدون مزد برای خانوار و خانواده»، «یادگیری» و «معاشرت، ارتباط، مشارکت اجتماعی و آداب و رسوم دینی» مربوط به فصل پاییز در گروه «فرهنگ، فراغت، رسانه‌های گروهی، تمرین‌های ورزشی» مربوط به فصل زمستان و در گروه «رسیدگی و خودمراقبتی» مربوط به فصل تابستان بوده است. در دو گروه فعالیت «تولید کالا برای استفاده نهایی خود» و «کارداوطلبانه بدون مزد، کار آموزی و سایر کارهای بدون مزد» تفاوت چشمگیری بین فصول دیده نمی‌شود (جدول ۱)

جدول ۱: متوسط زمان سپری شده در یک شبانه روز، توسط جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر به تفکیک گروه‌های فعالیت گذران وقت در مناطق شهری کشور-

پاییز و زمستان ۹۸ و بهار و تابستان ۹۹ (دقیقه / ساعت)

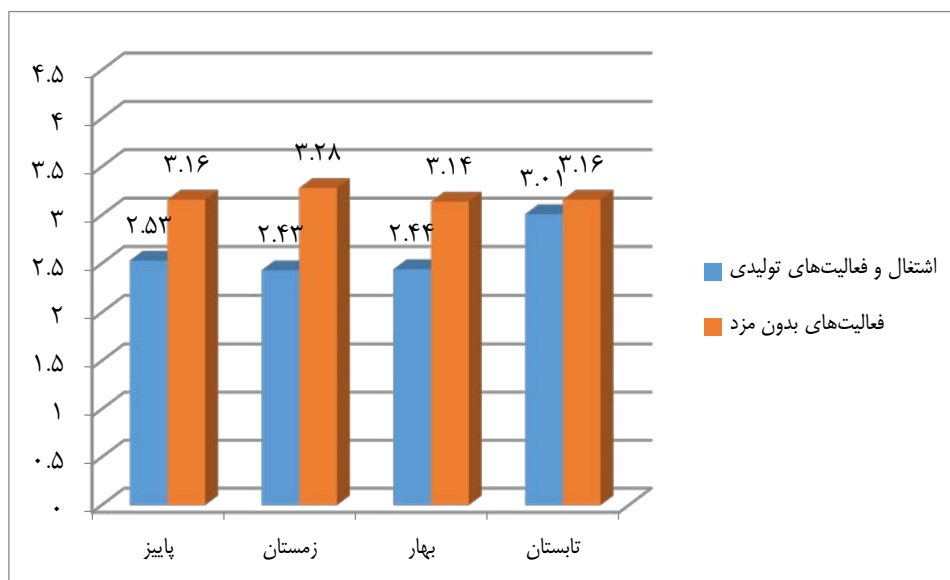
مرد و زن				گروه های فعالیت گذران وقت
تابستان ۹۹	بهار ۹۹	زمستان ۹۸	پاییز ۹۸	
۲۴،۰۰	۲۴،۰۰	۲۴،۰۰	۲۴،۰۰	کل
۲،۵۶	۲،۴۰	۲،۴۰	۲،۴۹	اشتغال و فعالیت های مرتبط برای مزد
۰،۰۵	۰،۰۴	۰،۰۳	۰،۰۴	تولید کالا برای استفاده نهایی خود
۲،۵۱	۲،۵۰	۳،۰۳	۲،۴۱	خدمات خانگی بدون مزد برای اعضای خانوار و خانواده
۰،۲۳	۰،۲۲	۰،۲۳	۰،۳۳	خدمات مراقبتی بدون مزد برای اعضای خانوار و خانواده
۰،۰۲	۰،۰۲	۰،۰۲	۰،۰۲	کارداوطلبانه بدون مزد، کار آموزی و سایر کارهای بدون مزد
۰،۱۰	۰،۲۱	۰،۱۷	۰،۴۳	یادگیری
۱،۳۷	۱،۳۶	۱،۲۴	۱،۴۶	معاشرت، ارتباط، مشارکت اجتماعی و آداب و رسوم دینی
۴،۱۳	۴،۲۷	۴،۲۹	۴،۰۶	فرهنگ، فراغت، رسانه های گروهی، تمرین های ورزشی
۱۱،۴۲	۱۱،۳۸	۱۱،۴۰	۱۱،۱۵	رسیدگی و خود مراقبتی

(طرح گذران وقت، درگاه ملی آمار)

با توجه به اینکه یکی از اهداف این گزارش، مطالعه زمان صرف شده برای اشتغال و فعالیت‌های بدون مزد است در نمودار ۱ کدهای ۱ و ۲ گذران وقت به عنوان مجموع ساعات صرف شده برای کار و فعالیت‌های تولیدی و کدهای ۳، ۴ و ۵ به عنوان مجموع ساعات صرف شده برای فعالیت‌های بدون مزد به تفکیک فصل نمایش داده شده است بر این اساس بیشترین زمان صرف شده برای اشتغال و فعالیت‌های تولیدی مربوط به فصل تابستان با ۳ ساعت و ۱ دقیقه و کمترین زمان صرف شده مربوط به فصل زمستان با ۲ ساعت و ۴۳ دقیقه بوده است. بیشترین زمان صرف شده برای فعالیت‌های بدون مزد مربوط به فصل زمستان با ۳ ساعت و ۲۸ دقیقه و کمترین زمان صرف شده مربوط به فصل بهار با ۳ ساعت و ۱۴ دقیقه بوده است.

نمودار ۱: متوسط زمان سپری شده در یک شبانه روز، توسط جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر برای اشتغال و فعالیت‌های بدون مزد در مناطق شهری کشور- پاییز و

زمستان ۹۸ و بهار و تابستان ۹۹ (دقیقه / ساعت)



۸- الگوهای فصلی گذران وقت به تفکیک وضع فعالیت اقتصادی

در بخش قبلی الگوهای فصلی گذران وقت مورد بررسی و مقایسه قرار گرفت در این بخش الگوهای گذران وقت علاوه بر مقایسه فصلی، از نظر وضع فعالیت اقتصادی نیز مورد بررسی قرار می‌گیرد. همواره تصویری نظیر این موارد وجود دارد؛ آدم‌های شاغل زمان کمتری را به استراحت و سرگرمی می‌پردازند یا افراد بیکار زمان بیشتری را به خواب و سرگرمی اختصاص می‌دهند و مثال‌هایی از این دست کم نیستند. این برداشتها ریشه در شعور جمعی انسان‌ها دارد و حاصل تجربیات زندگی روزمره است و برای اینکه از فرض به واقعیت تبدیل شود نیازمند بررسی و کنکاش علمی است. در این بخش متوسط زمان سپری شده در یک شبانه روز به تفکیک گروه‌های مختلف فعالیت اقتصادی (شاغل، بیکار، خانه‌دار، محصل، دارای درآمد بدون کار و سایر) برای مناطق شهری کشور مورد بررسی و مقایسه قرار می‌گیرد.

قبل از بررسی تفاوت الگوهای گذران وقت بین گروه‌های مختلف وضع فعالیت اقتصادی (شاغل، بیکار، خانه‌دار، محصل، دارای درآمد بدون کار و سایر)، زمان صرف شده مشترک بین این افراد مورد بررسی قرار می‌گیرد. همه افراد در گروه‌های مختلف وضع فعالیت اقتصادی (زمان زیادی (بالای ۱۰ ساعت) را به «رسیدگی و خود مراقبتی» اختصاص می‌دهند و همچنین همه این گروه‌ها، بیش از ۳ ساعت را برای «فرهنگ، فراغت، رسانه‌های گروهی، تمرین‌های ورزشی معاشرت» و بیش از ۱ ساعت را به «معاشرت، ارتباط، مشارکت اجتماعی و آداب و رسوم دینی» اختصاص می‌دهند. یعنی افراد در هر شرایطی به خواب، مراقبت شخصی، ورزش، سرگرمی، عبادت، شبکه‌های اجتماعی و معاشرت و تعامل اجتماعی نیاز دارند و کمابیش بخش قابل توجهی از وقت خود را صرف این امور می‌کنند. در ارتباط با الگوهای متمایز گذران وقت بین گروه‌های مختلف وضع فعالیت اقتصادی (شاغل، بیکار، خانه‌دار، محصل، دارای درآمد بدون کار و سایر) نکات زیر قابل ذکر است.

بیشترین زمان صرف شده برای گروه «اشتغال و فعالیت‌های مرتبط برای مزد» مربوط به افراد **شاغل** بوده و در فصل تابستان، افراد شاغل زمان بیشتری را به این فعالیت نسبت به سایر فصول، اختصاص داده‌اند (نمودار ۲).

بیشترین زمان صرف شده برای گروه «فرهنگ، فراغت، رسانه‌های گروهی، تمرین‌های ورزشی» مربوط به افراد **بیکار** بوده و در فصل زمستان، افراد بیکار زمان بیشتری را صرف این فعالیت کرده‌اند (نمودار ۳).

بیشترین زمان صرف شده برای گروه «خدمات خانگی بدون مزد برای اعضای خانوار و خانواده» مربوط به افراد **خانه‌دار** بوده و در فصل زمستان، افراد خانه‌دار زمان بیشتری را به این فعالیت اختصاص داده‌اند (نمودار ۴).

بیشترین زمان صرف شده برای گروه «خدمات مراقبتی بدون مزد برای خانوار و خانواده» مربوط به افراد **خانه‌دار** بوده و در فصل پاییز، افراد خانه‌دار زمان بیشتری را به این فعالیت اختصاص داده‌اند (نمودار ۴).

بیشترین زمان صرف شده برای گروه «یادگیری» مربوط به افراد **محصل** بوده و در فصل پاییز، افراد محصل زمان بیشتری را به یادگیری اختصاص داده‌اند (نمودار ۵).

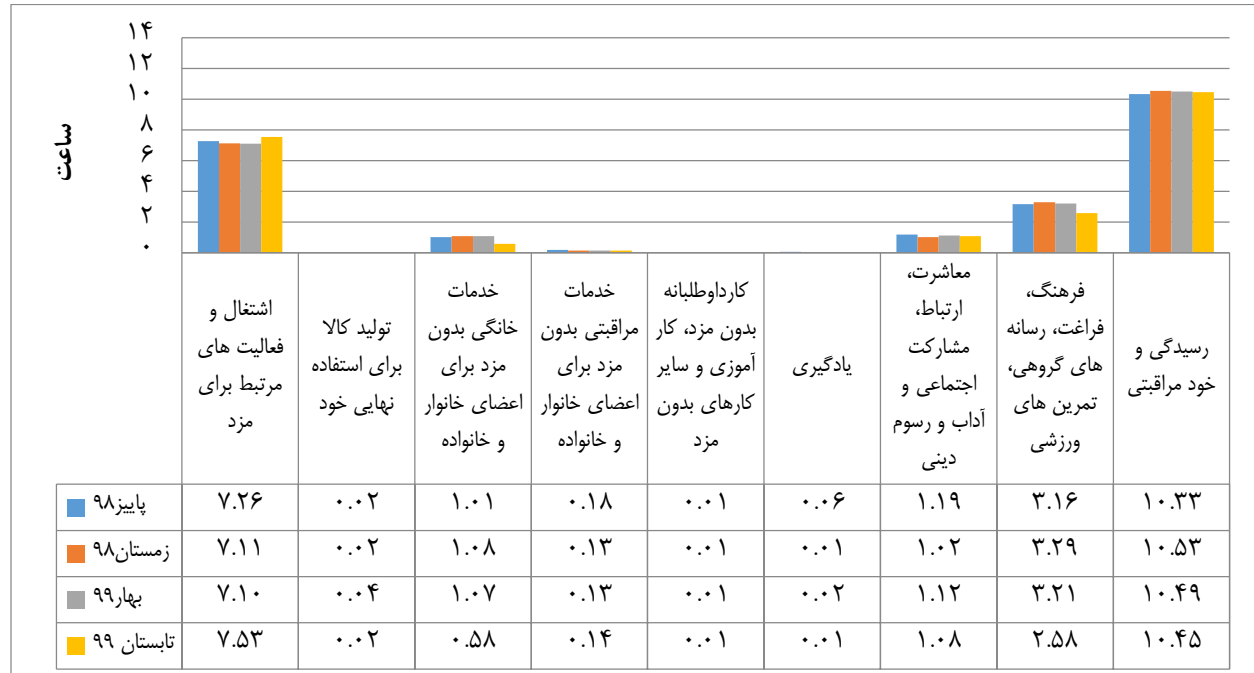
بیشترین زمان صرف شده برای گروه «معاشرت، ارتباط، مشارکت اجتماعی و آداب و رسوم دینی» مربوط به افراد **دارای درآمد بدون کار** بوده و در فصل پاییز این افراد زمان بیشتری را به «معاشرت، ارتباط، مشارکت اجتماعی و آداب و رسوم دینی» اختصاص داده‌اند (نمودار ۶).

بیشترین زمان صرف شده برای گروه «رسیدگی و خودمراقبتی» مربوط به افراد با وضع فعالیت **سایر** بوده و در فصل تابستان این افراد زمان بیشتری را به «رسیدگی و خودمراقبتی» اختصاص داده‌اند (نمودار ۷).

در دو گروه فعالیت «تولید کالا برای استفاده نهایی خود» و «کارداوطلبانه بدون مزد، کار آموزی و سایر کارهای بدون مزد» تفاوت چشمگیری بین گروه‌های مختلف فعالیت اقتصادی دیده نمی‌شود.

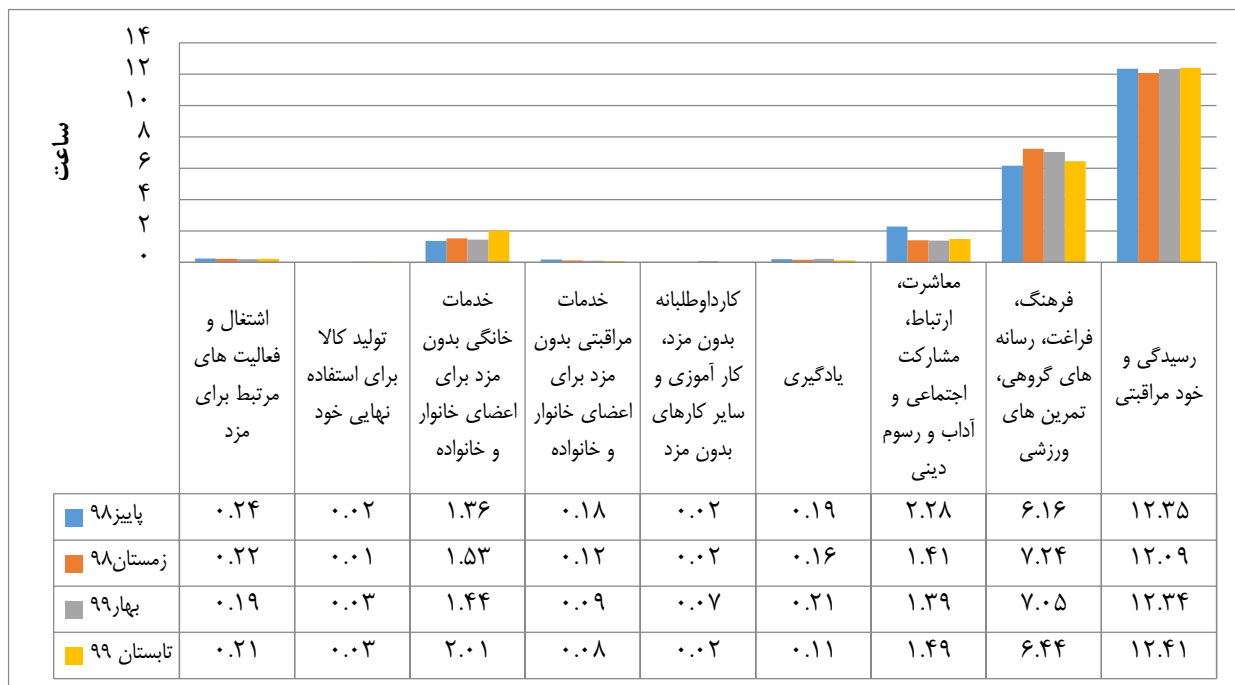
نمودار ۲- متوسط زمان سپری شده در یک شبانه روز، توسط جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر شاغل به تفکیک گروه‌های فعالیت گذران وقت در مناطق شهری

کشور- پاییز و زمستان ۹۸ و بهار و تابستان ۹۹ (دقیقه / ساعت)



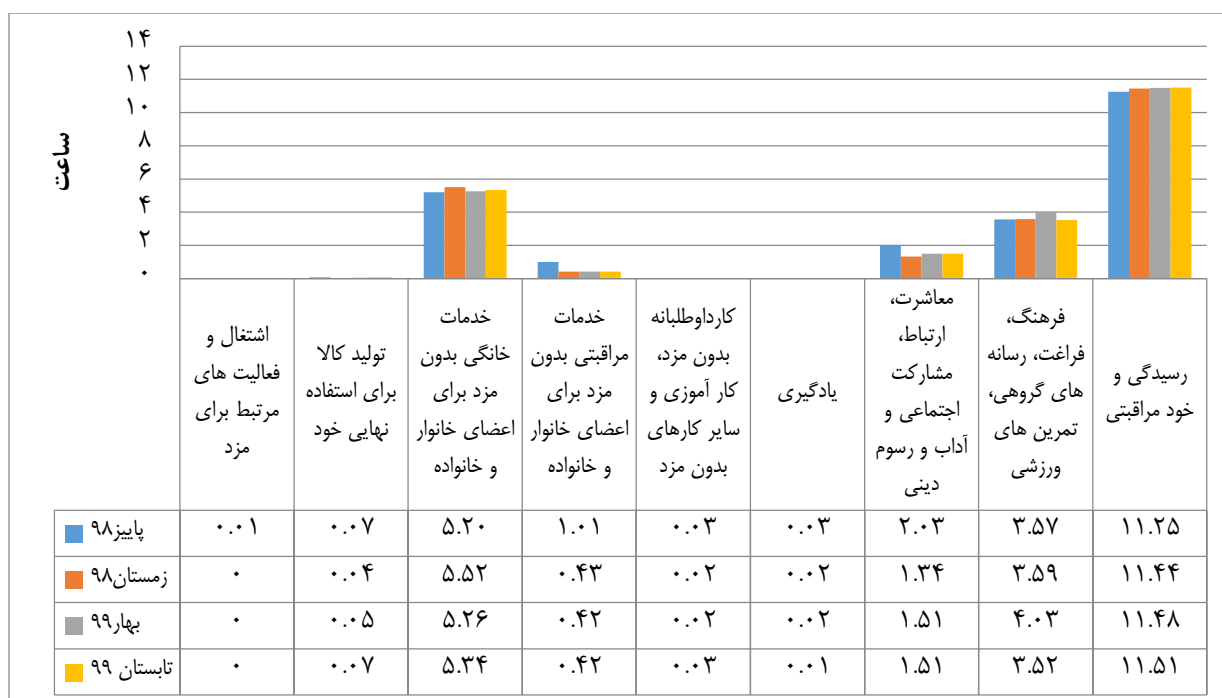
نمودار ۳- متوسط زمان سپری شده در یک شبانه روز، توسط جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر بیکار به تفکیک گروه‌های فعالیت گذران وقت در مناطق شهری

کشور- پاییز و زمستان ۹۸ و بهار و تابستان ۹۹ (دقیقه / ساعت)



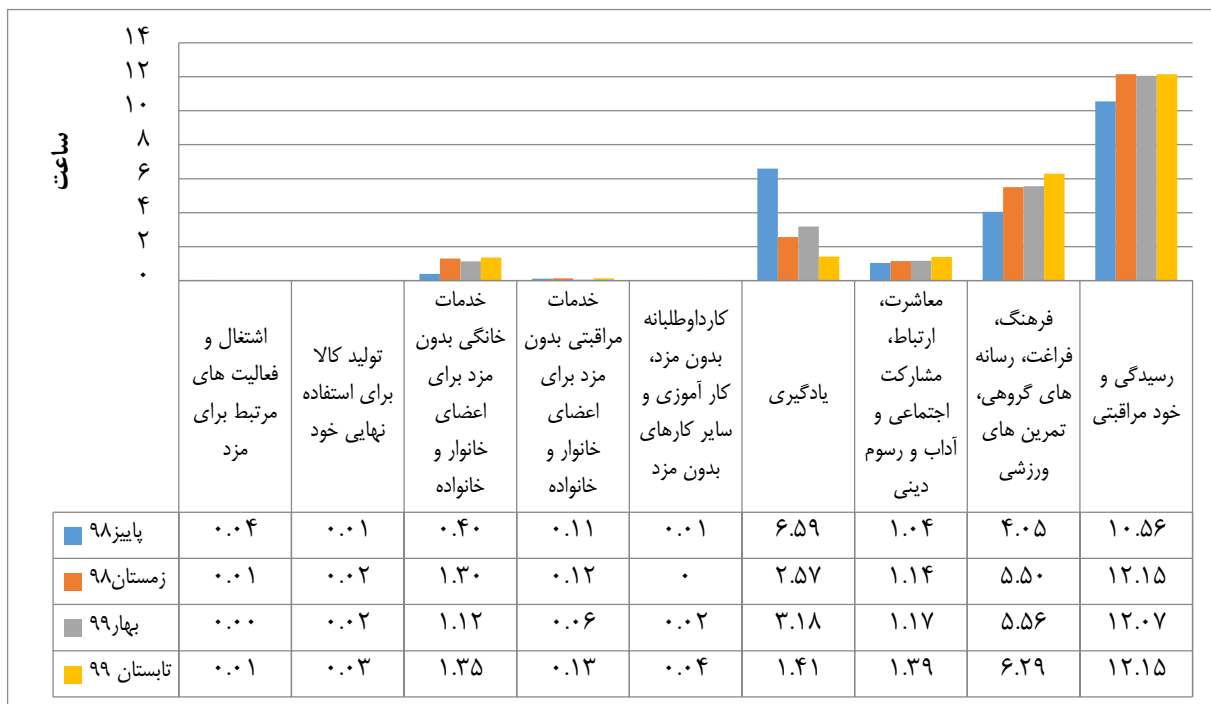
نمودار ۴- متوسط زمان سپری شده در یک شبانه روز، توسط جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر خانه‌دار به تفکیک گروه‌های فعالیت گذران وقت در مناطق شهری

کشور- پاییز و زمستان ۹۸ و بهار و تابستان ۹۹ (دقیقه / ساعت)



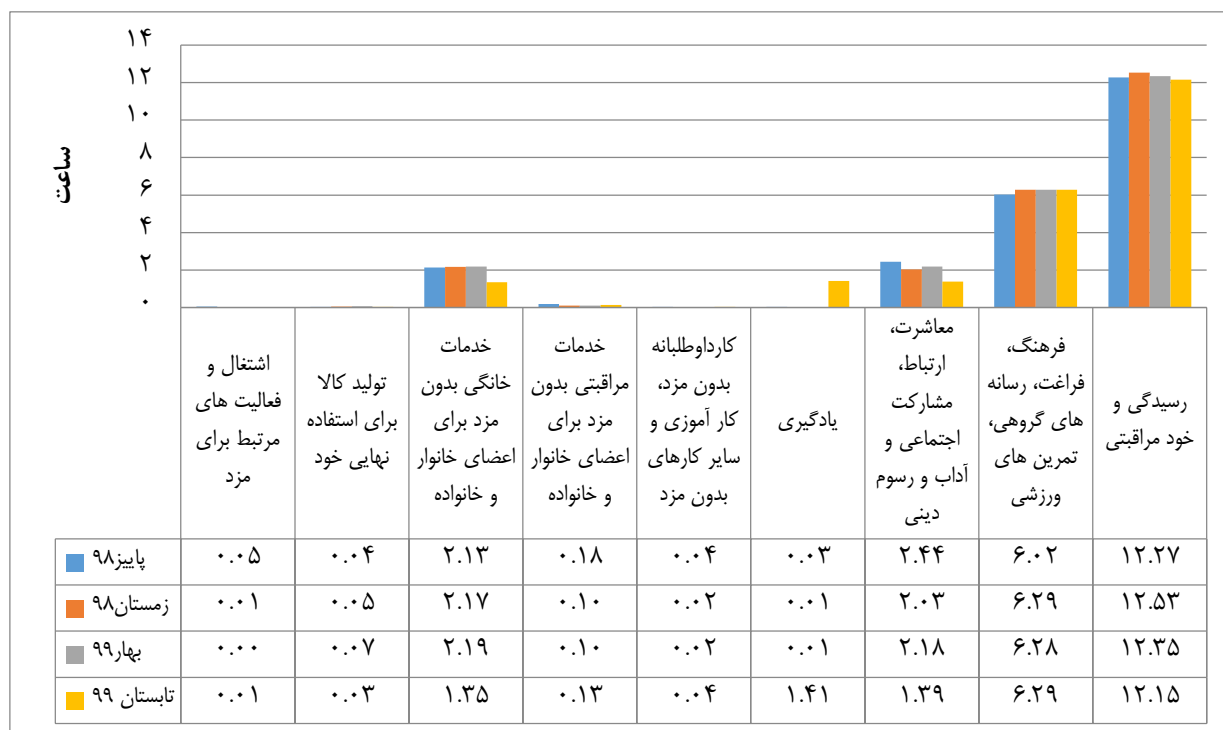
نمودار ۵- متوسط زمان سپری شده در یک شبانه روز، توسط جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر محصل به تفکیک گروه‌های فعالیت گذران وقت در مناطق شهری

کشور- پاییز و زمستان ۹۸ و بهار و تابستان ۹۹ (دقیقه / ساعت)

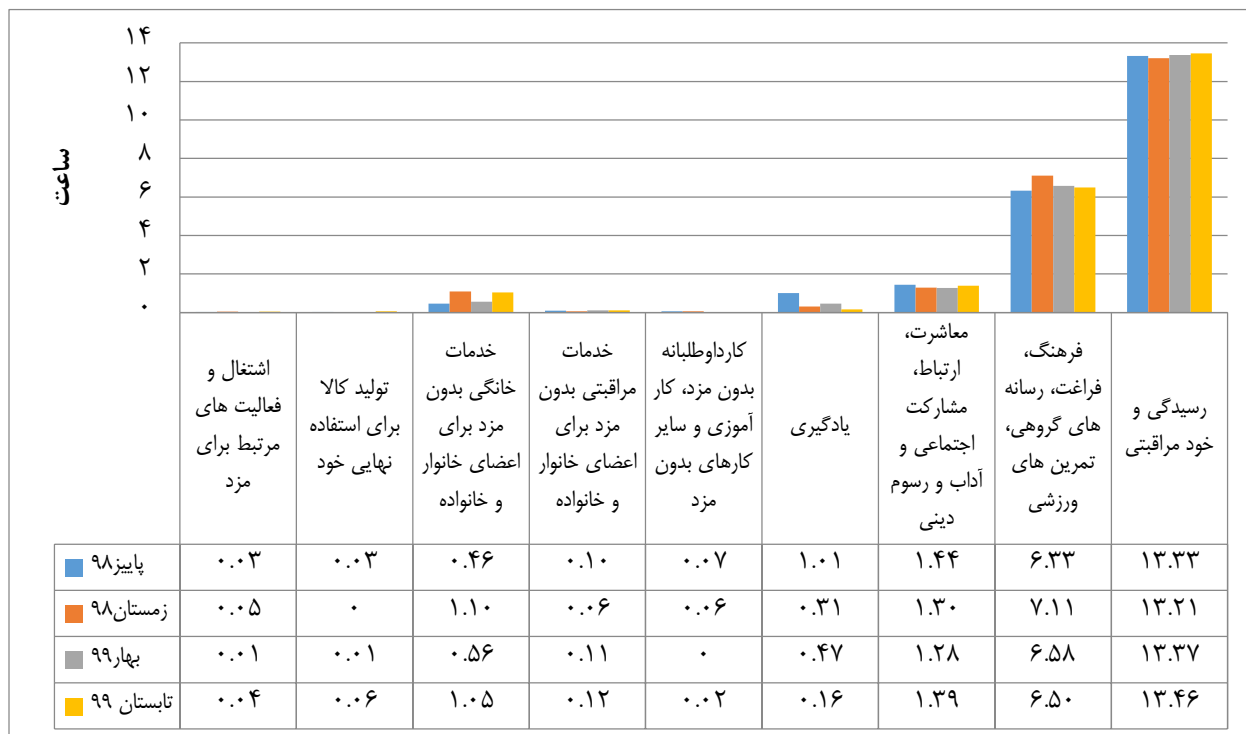


نمودار ۶- متوسط زمان سپری شده در یک شبانه روز، توسط جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر دارای درآمد بدون کار به تفکیک گروه‌های فعالیت گذران وقت در

مناطق شهری کشور- پاییز و زمستان ۹۸ و بهار و تابستان ۹۹ (دقیقه / ساعت)



نمودار ۷- متوسط زمان سپری شده در یک شبانه روز، توسط جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر سایر (غیر فعال) به تفکیک گروه‌های فعالیت گذران وقت در مناطق شهری کشور- پاییز و زمستان ۹۸ و بهار و تابستان ۹۹ (دقیقه / ساعت)



مقایسه الگوی گذران وقت چهار فصل (پاییز و زمستان ۹۸ و بهار و تابستان ۹۹) برای افراد ۱۵ ساله و بیشتر مناطق شهری (جدول ۱) با الگوی گذران وقت چهار فصل (پاییز و زمستان ۹۸ و بهار و تابستان ۹۹) برای افراد ۱۵ ساله و بیشتر به تفکیک وضع فعالیت اقتصادی در مناطق شهری نشان می‌دهد الگوی فصلی بین هر دو جمعیت تا حدود زیادی مشابه بوده است ولی مدت زمان صرف شده برای هر یک از فعالیت‌های ۹ گانه گذران وقت بر حسب وضع فعالیت افراد متفاوت بوده است.

۹- الگوهای سنی، جنسی اشتغال و فعالیت‌های بدون مزد

همان طور که قبلاً اشاره شد کدهای ۱ و ۲ گذران وقت به عنوان اشتغال و فعالیت‌های تولیدی و کدهای ۳ تا ۵ به عنوان فعالیت‌های بدون مزد در نظر گرفته شده است. برای شناخت مولفه‌ها و ویژگی‌های افرادی که برای این فعالیت‌ها زمان سپری کرده‌اند باید سراغ متغیرهای سنی و جنس رفت هم اشتغال و هم فعالیت‌های بدون مزد متأثر از ساختار سنی هستند و جنسیت بر آنها تأثیر گذار است بنابراین در این بخش تلاش می‌شود الگوهای سنی و جنسی اشتغال و فعالیت‌های بدون مزد مورد بررسی قرار گیرد.

۹-۱- فصل پاییز

مطابق نتایج طرح گذران وقت فصل پاییز بیشترین زمان صرف شده برای اشتغال و فعالیت‌های تولیدی مربوط به گروه‌های سنی ۳۹-۳۵ و ۴۴-۴۰ ساله و کمترین زمان نیز مربوط به گروه‌های ۱۹-۱۵ ساله و ۶۵ ساله و بیشتر بوده است. بیشترین زمان برای مردان مربوط به گروه

سنی ۴۰-۴۴ ساله و کمترین زمان شده مربوط به گروه سنی ۱۹-۱۵ ساله بوده است همچنین بیشترین زمان برای زنان مربوط به گروه سنی ۳۵-۳۹ ساله و کمترین زمان شده مربوط به گروه سنی ۶۵ ساله و بیشتر بوده است (جدول ۲).

نتایج فصل پاییز این طرح برای فعالیت‌های بدون مزد نشان می‌دهد بیشترین زمان صرف شده مربوط به گروه‌های سنی ۳۰-۳۴ و ۳۵-۳۹ ساله و کمترین زمان صرف شده مربوط به گروه سنی ۱۹-۱۵ ساله بوده است. بیشترین زمان برای مردان مربوط به گروه سنی ۶۰-۶۴ ساله و کمترین زمان صرف شده مربوط به گروه سنی ۱۹-۱۵ ساله بوده است (جدول ۲).

نتایج بیانگر آنست زمان صرف شده هم برای اشتغال و هم برای فعالیت‌های بدون مزد در گروه ۱۹-۱۵ ساله کم بوده و با افزایش سن افزایش پیدا کرده به طوری که در میان سالی به اوج خود رسیده است و در سنین پیری مجدد کاهش پیدا می‌کند اما برای فعالیت‌های بدون مزد اندکی متفاوت است و تا سنین انتهایی جدول همچنان زمان قابل توجهی داراست. تفکیک جنسی این دو فعالیت در فصل پاییز نیز نشان می‌دهد مردان زمان بیشتری به اشتغال و فعالیت تولیدی اختصاص می‌دهند در صورتی که زنان زمان بیشتری را به فعالیت‌های بدون مزد اختصاص می‌دهند. مردان با افزایش سن، زمان صرف شده برای فعالیت‌های بدون مزد افزایش پیدا می‌کند. (جدول ۲ و نمودارهای ۸ و ۹).

جدول ۲: متوسط زمان صرف شده برای اشتغال و فعالیت‌های بدون مزد به تفکیک سن و جنس - فصل پاییز ۱۳۹۸ (دقیقه / ساعت)

فعالیت‌های بدون مزد			اشتغال و فعالیت‌های تولیدی			سن / اشتغال / فعالیت بدون مزد
زن	مرد	مرد و زن	زن	مرد	مرد و زن	
۱,۳۷	۰,۳۱	۱,۰۴	۰,۱۵	۰,۴۹	۰,۳۲	ساله ۱۵-۱۹
۳,۵۵	۰,۳۲	۲,۲۲	۰,۵۰	۴,۰۴	۲,۱۹	ساله ۲۰-۲۴
۵,۴۲	۰,۵۶	۳,۲۶	۱,۱۶	۶,۰۲	۳,۳۳	ساله ۲۵-۲۹
۶,۲۳	۱,۱۱	۳,۴۹	۱,۰۱	۶,۳۶	۳,۴۶	ساله ۳۰-۳۴
۶,۱۸	۱,۱۶	۳,۵۳	۱,۲۰	۷,۲۲	۴,۱۴	ساله ۳۵-۳۹
۶,۲۰	۱,۰۹	۳,۴۱	۱,۰۵	۷,۴۳	۴,۲۹	ساله ۴۰-۴۴
۶,۰۸	۱,۲۴	۳,۴۳	۰,۵	۶,۳۴	۳,۴۶	ساله ۴۵-۴۹
۵,۲۶	۱,۲۳	۳,۳۱	۰,۵۲	۵,۲۶	۳,۰۲	ساله ۵۰-۵۴
۵,۳۲	۱,۱۵	۳,۲۹	۰,۱۸	۳,۳۷	۱,۵۳	ساله ۵۵-۵۹
۵,۱۹	۱,۴۷	۳,۳۰	۰,۱۱	۲,۳۶	۱,۲۶	ساله ۶۰-۶۴
۴,۰۴	۱,۳۰	۲,۵۰	۰,۰۶	۱,۱۳	۰,۳۷	ساله ۶۵ و بیشتر

(طرح گذران وقت، درگاه ملی آمار)

۹-۲- فصل زمستان

مطابق نتایج طرح گذران وقت فصل زمستان بیشترین زمان صرف شده برای اشتغال و فعالیت‌های تولیدی مربوط به گروه سنی ۳۵-۳۹ و کمترین زمان نیز مربوط به گروه سنی ۶۵ ساله و بیشتر بوده است. بیشترین زمان برای مردان مربوط به گروه سنی ۳۵-۳۹ ساله و کمترین زمان صرف شده مربوط به گروه سنی ۶۵ ساله و بیشتر بوده است همچنین بیشترین زمان برای زنان گروه‌های سنی ۲۰-۲۴ و ۲۵-۲۹ ساله و کمترین زمان صرف شده مربوط به گروه سنی ۶۵ ساله و بیشتر بوده است (جدول ۳).

نتایج فصل زمستان این طرح برای فعالیت‌های بدون مزد نشان می‌دهد بیشترین زمان صرف شده مربوط به گروه سنی ۵۵-۵۹ ساله و کمترین زمان صرف شده مربوط به گروه سنی ۱۹-۱۵ ساله بوده است. بیشترین زمان برای مردان مربوط به گروه‌های سنی ۵۰-۵۴ و ۵۵-۵۹ ساله و

کمترین زمان صرف شده مربوط به گروه سنی ۱۹-۱۵ ساله بوده است همچنین بیشترین زمان برای زنان مربوط به گروه‌های سنی ۳۴-۳۰ ساله و ۴۴-۴۰ ساله و کمترین زمان صرف شده مربوط به گروه سنی ۱۹-۱۵ ساله بوده است (جدول ۳).

نتایج فصل زمستان تا حدود زیادی مشابه فصل پاییز بوده است با این تفاوت در مقایسه با فصل پاییز، گروه‌های سنی ۵۵-۴۰ ساله در فصل زمستان زمان کمتری را به اشتغال اختصاص داده است در سایر گروه‌ها تفاوت محسوسی بین این فصول وجود ندارد. در ارتباط با فعالیت‌های بدون مزد نیز شباهت زیادی بین پاییز و زمستان وجود دارد منتها گروه‌های سنی ۵۹-۵۵ ساله در فصل زمستان زمان بیشتری به فعالیت‌های بدون مزد اختصاص داده‌اند. تفکیک جنسی این دو فعالیت در فصل زمستان نیز همانند فصل پاییز نشان می‌دهد مردان، زمان بیشتری به اشتغال و فعالیت تولیدی اختصاص می‌دهند در صورتی که زنان، زمان بیشتری را به فعالیت‌های بدون مزد اختصاص می‌دهند. همچنین مردان با افزایش سن، زمان صرف شده شان برای فعالیت‌های بدون مزد افزایش پیدا می‌کند (جدول ۳ و نمودارهای ۸ و ۹).

جدول ۳: متوسط زمان صرف شده برای اشتغال و فعالیت‌های بدون مزد به تفکیک سن و جنس - فصل زمستان ۱۳۹۸ (دقیقه / ساعت)

فعالیت‌های بدون مزد			اشتغال و فعالیت‌های تولیدی			سن / اشتغال / فعالیت بدون مزد
زن	مرد	مرد و زن	زن	مرد	مرد و زن	
۲,۵۴	۰,۳۵	۱,۴۲	۰,۱۳	۱,۴۹	۱,۰۴	ساله ۱۵-۱۹
۴,۱۳	۰,۳۷	۲,۳۵	۱,۱۹	۳,۲۹	۲,۱۸	ساله ۲۰-۲۴
۵,۴۴	۱,۰۴	۳,۲۲	۱,۲۰	۵,۵۷	۳,۴	ساله ۲۵-۲۹
۶,۵۵	۰,۵۷	۳,۵۵	۰,۴۷	۶,۵۳	۳,۵۰	ساله ۳۰-۳۴
۶,۳۵	۱,۰۶	۳,۵۹	۰,۵۰	۷,۴۱	۴,۰۵	ساله ۳۵-۳۹
۶,۴۶	۱,۱۷	۳,۵۵	۰,۴۸	۶,۴۱	۳,۵۱	ساله ۴۰-۴۴
۶,۲۹	۱,۰۷	۳,۵۸	۰,۳۹	۶,۳۵	۳,۲۶	ساله ۴۵-۴۹
۶,۱۱	۱,۳۲	۳,۴۸	۰,۳	۴,۱۸	۲,۳	ساله ۵۰-۵۴
۶,۱۳	۱,۳۸	۴,۰۴	۰,۱۱	۳,۰۱	۱,۳۰	ساله ۵۵-۵۹
۵,۳۳	۱,۲۵	۳,۱۳	۰,۰۸	۲,۲۳	۱,۰۹	ساله ۶۰-۶۴
۴,۱۰	۱,۲۸	۲,۴۶	۰,۰۴	۱,۰۳	۰,۳۴	ساله ۶۵ و بیشتر

(طرح گذران وقت، درگاه ملی آمار)

۳-۹- فصل بهار

مطابق نتایج طرح گذران وقت فصل بهار بیشترین زمان صرف شده برای اشتغال و فعالیت‌های تولیدی مربوط به گروه سنی ۴۴-۴۰ و کمترین زمان نیز مربوط به گروه سنی ۶۵ ساله و بیشتر بوده است. بیشترین زمان برای مردان مربوط به گروه سنی ۴۴-۴۰ ساله و کمترین زمان صرف شده مربوط به گروه سنی ۶۵ ساله و بیشتر بوده است همچنین بیشترین زمان برای زنان گروه سنی ۲۹-۲۵ ساله و کمترین زمان صرف شده مربوط به گروه سنی ۶۵ ساله و بیشتر بوده است (جدول ۴).

نتایج فصل بهار این طرح برای فعالیت‌های بدون مزد نشان می‌دهد بیشترین زمان صرف شده مربوط به گروه‌های سنی ۳۹-۳۵ و ۵۴-۵۰ ساله و کمترین زمان صرف شده مربوط به گروه سنی ۱۹-۱۵ ساله بوده است. بیشترین زمان برای مردان مربوط به گروه سنی ۶۴-۶۰ ساله و کمترین زمان صرف شده مربوط به گروه سنی ۱۹-۱۵ ساله بوده است همچنین بیشترین زمان برای زنان مربوط به گروه‌های سنی ۴۴-۴۰ و ۴۹-۴۵ ساله و کمترین زمان صرف شده مربوط به گروه سنی ۱۹-۱۵ ساله بوده است (جدول ۴).

نتایج فصل بهار تا حدود زیادی مشابه فصل زمستان بوده است با این تفاوت در مقایسه با فصل زمستان، از گروه سنی ۴۴-۴۰ ساله تا گروه سنی ۶۵ ساله و بیشتر در فصل بهار زمان بیشتری را به اشتغال و فعالیت‌های تولیدی اختصاص داده‌اند ولی در سایر گروه‌های سنی نسبت به فصل زمستان زمان کمتری را به اشتغال و فعالیت‌های تولیدی اختصاص داده‌اند. در ارتباط با فعالیت‌های بدون مزد در تمام گروه‌های سنی به جز دو گروه سنی ۶۴-۶۰ ساله و ۶۵ ساله و بیشتر، در فصل بهار زمان کمتری را نسبت به فصل زمستان اختصاص داده‌اند. تفکیک جنسی این دو فعالیت در فصل بهار نیز همانند فصول زمستان و پاییز نشان می‌دهد مردان، زمان بیشتری به اشتغال و فعالیت تولیدی اختصاص می‌دهند در صورتی که زنان، زمان بیشتری را به فعالیت‌های بدون مزد اختصاص می‌دهند. همچنین مردان با افزایش سن، زمان صرف شده شان برای فعالیت‌های بدون مزد افزایش پیدا می‌کند (جدول ۴ و نمودارهای ۸ و ۹).

جدول ۴: متوسط زمان صرف شده برای اشتغال و فعالیت‌های بدون مزد به تفکیک سن و جنس - فصل بهار ۱۳۹۹ (دقیقه / ساعت)

فعالیت‌های بدون مزد			اشتغال و فعالیت‌های تولیدی			سن / اشتغال / فعالیت بدون مزد
زن	مرد	مرد و زن	زن	مرد	مرد و زن	
۲,۲۱	۰,۳۷	۱,۲۵	۰,۱۴	۱,۱۷	۰,۴۸	ساله ۱۵-۱۹
۳,۵۸	۰,۳۸	۲,۲۰	۰,۳۹	۴,۰۴	۲,۱۹	ساله ۲۰-۲۴
۵,۰۹	۰,۵۵	۳,۱۲	۱,۱۳	۵,۵۰	۳,۲	ساله ۲۵-۲۹
۶,۱۲	۱,۰۳	۳,۳۶	۰,۵۳	۶,۱۲	۳,۳۳	ساله ۳۰-۳۴
۶,۰۶	۱,۰۳	۳,۴۰	۰,۵۴	۷,۰۲	۳,۵۱	ساله ۳۵-۳۹
۶,۱۵	۰,۵۷	۳,۳۸	۰,۴۶	۷,۳۱	۴,۰۶	ساله ۴۰-۴۴
۶,۱۶	۱,۰۶	۳,۳۴	۰,۴۹	۶,۳۵	۳,۵۰	ساله ۴۵-۴۹
۵,۵۶	۱,۲۴	۳,۴۸	۰,۲۵	۵,۳۴	۲,۵۰	ساله ۵۰-۵۴
۵,۵۶	۱,۲۰	۳,۴۰	۰,۳۳	۴,۲۶	۲,۲۸	ساله ۵۵-۵۹
۵,۲۹	۱,۳۸	۳,۳۷	۰,۱۶	۲,۵۲	۱,۳۲	ساله ۶۰-۶۴
۴,۱۱	۱,۲۴	۲,۴۸	۰,۰۷	۱,۱۰	۰,۳۹	۶۵ ساله و بیشتر

(طرح گذران وقت، درگاه ملی آمار)

۹-۴- فصل تابستان

مطابق نتایج طرح گذران وقت فصل تابستان بیشترین زمان صرف شده برای اشتغال و فعالیت‌های تولیدی مربوط به گروه سنی ۴۴-۴۰ و کمترین زمان نیز مربوط به گروه سنی ۶۵ ساله و بیشتر بوده است. بیشترین زمان برای مردان مربوط به گروه سنی ۴۴-۴۰ ساله و کمترین زمان صرف شده مربوط به گروه سنی ۱۹-۱۵ ساله و بیشتر بوده است همچنین بیشترین زمان برای زنان گروه سنی ۳۴-۳۰ ساله و کمترین زمان صرف شده مربوط به گروه سنی ۶۵ ساله و بیشتر بوده است (جدول ۵).

نتایج فصل تابستان این طرح برای فعالیت‌های بدون مزد نشان می‌دهد بیشترین زمان صرف شده مربوط به گروه‌های سنی ۳۴-۳۰ و ۵۹-۵۵ ساله و کمترین زمان صرف شده مربوط به گروه سنی ۱۹-۱۵ ساله بوده است. بیشترین زمان برای مردان مربوط به گروه سنی ۶۴-۶۰ ساله و کمترین زمان صرف شده مربوط به گروه سنی ۲۴-۲۰ ساله بوده است همچنین بیشترین زمان برای زنان مربوط به گروه سنی ۴۴-۴۰ ساله و کمترین زمان صرف شده مربوط به گروه سنی ۱۹-۱۵ ساله بوده است (جدول ۵).

نتایج فصل تابستان تا حدود زیادی مشابه فصل بهار بوده است با این تفاوت در مقایسه با فصل بهار، از گروه سنی ۳۴-۳۰ ساله تا گروه سنی ۵۴-۵۰ ساله در فصل تابستان زمان بیشتری را به اشتغال و فعالیت های تولیدی اختصاص داده‌اند ولی در گروه سنی ۲۹-۲۵ ساله نسبت به فصل بهار زمان کمتری را به اشتغال و فعالیت‌های تولیدی اختصاص داده‌اند در سایر گروه‌های سنی تفاوت محسوسی بین این دو فصل وجود ندارد. در ارتباط با فعالیت‌های بدون مزد فقط گروه سنی ۱۹-۱۵ ساله در فصل تابستان زمان بیشتری را نسبت به فصل بهار به خود اختصاص داده است در سایر گروه‌های سنی تفاوت محسوسی بین این دو فصل وجود ندارد. تفکیک جنسی این دو فعالیت در فصل تابستان نیز همانند فصول پاییز، زمستان و بهار نشان می‌دهد مردان، زمان بیشتری به اشتغال و فعالیت تولیدی اختصاص می‌دهند در صورتی که زنان، زمان بیشتری را به فعالیت‌های بدون مزد اختصاص می‌دهند. همچنین مردان با افزایش سن، زمان صرف شده شان برای فعالیت‌های بدون مزد افزایش پیدا می‌کند. (جدول ۵ و نمودارهای ۸ و ۹).

جدول ۵: متوسط زمان صرف شده برای اشتغال و فعالیت‌های بدون مزد به تفکیک سن و جنس - فصل تابستان ۱۳۹۹ (دقیقه / ساعت)

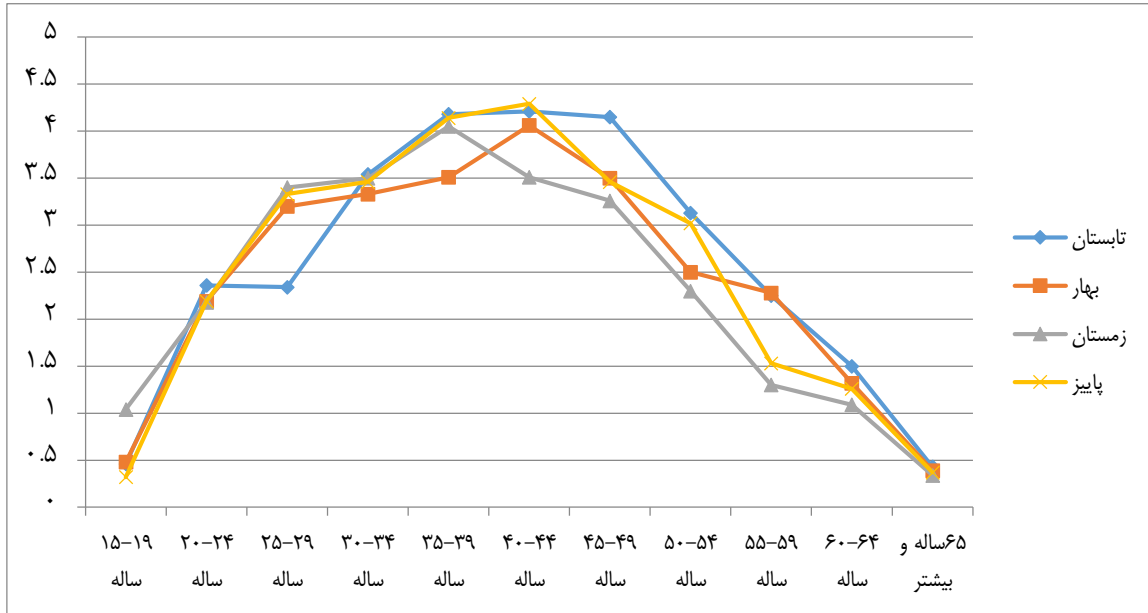
فعالیت‌های بدون مزد			اشتغال و فعالیت‌های تولیدی			سن / اشتغال / فعالیت بدون مزد
زن	مرد	مرد و زن	زن	مرد	مرد و زن	
۲,۴۳	۰,۵۳	۱,۴۶	۰,۱۱	۱,۱۸	۰,۴۶	ساله ۱۵-۱۹
۴,۰۶	۰,۴۷	۲,۲۲	۰,۳۷	۴,۲۴	۲,۳۶	ساله ۲۰-۲۴
۵,۲۰	۰,۵۰	۳,۰۹	۱,۱۰	۶,۰۹	۲,۳۴	ساله ۲۵-۲۹
۶,۰۶	۰,۵۰	۳,۴۵	۱,۱۳	۷,۱۷	۳,۵۴	ساله ۳۰-۳۴
۶,۰۲	۱,۰۷	۳,۳۵	۱,۰۱	۷,۳۶	۴,۱۸	ساله ۳۵-۳۹
۶,۱۳	۰,۵۷	۳,۳۷	۰,۵۸	۷,۴۹	۴,۲۱	ساله ۴۰-۴۴
۶,۰۷	۰,۵۶	۳,۲۷	۰,۵۰	۷,۲۳	۴,۱۵	ساله ۴۵-۴۹
۶,۰۱	۱,۰۶	۳,۴۰	۰,۳۲	۶,۰۶	۳,۱۳	ساله ۵۰-۵۴
۶,۰	۱,۲۵	۳,۴۶	۰,۲۳	۴,۳۴	۲,۲۵	ساله ۵۵-۵۹
۵,۲۸	۱,۲۸	۳,۳۳	۰,۲۳	۳,۲۳	۱,۵۰	ساله ۶۰-۶۴
۴,۲۴	۱,۲۲	۲,۵۷	۰,۰۸	۱,۱۹	۰,۴۳	۶۵ ساله و بیشتر

(طرح گذران وقت، درگاه ملی آمار)

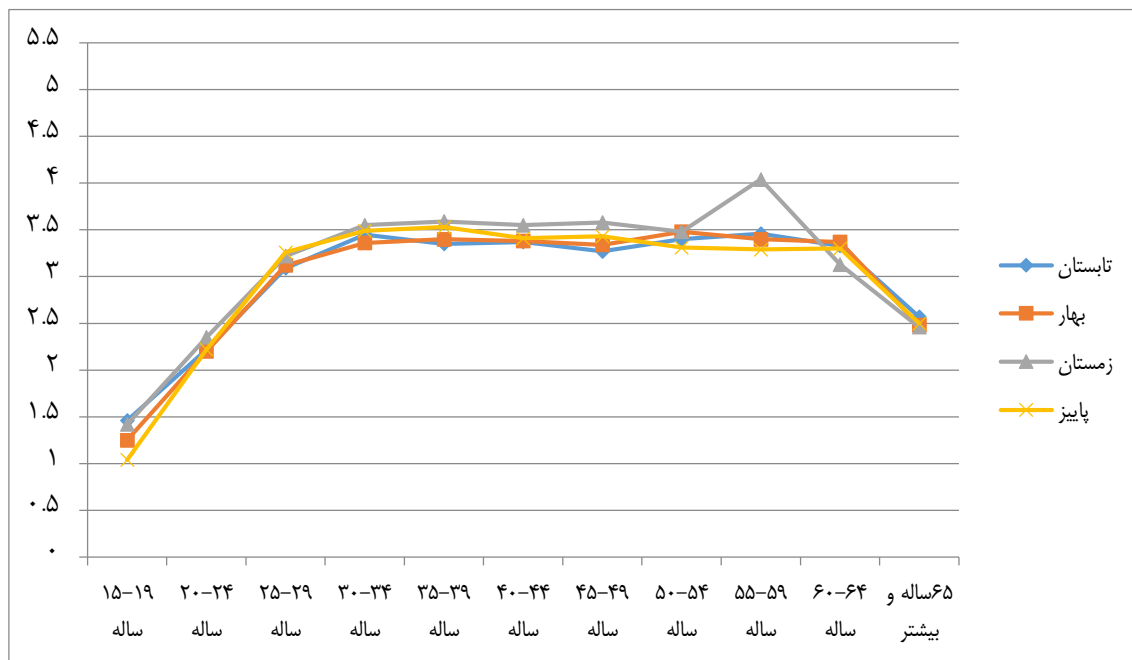
همان طور که قبلاً ذکر شد زمان صرف شده هم برای اشتغال و هم برای فعالیت‌های بدون مزد در گروه سنی ۱۹-۱۵ ساله کم بوده و با افزایش سن افزایش پیدا کرده به طوری که در میان سالی به اوج خود رسیده است و در سنین پیری مجدد کاهش پیدا می‌کند اما برای فعالیت‌های بدون مزد اندکی متفاوت است و تا سنین انتهایی جدول همچنان زمان قابل توجهی داراست. به عبارت دیگر الگوی سنی اشتغال و فعالیت‌های تولیدی مشابه منحنی نرمال است که ارتباط مستقیمی با سنین فعالیت دارد یعنی در سنین نوجوانی و پیری میزان اشتغال با توجه به شرایط اجتماعی و فیزیکی افراد اندک است ولی در میان سالی بالاست. اما فعالیت‌های بدون مزد که عموماً توسط زنان خانه‌دار انجام می‌شود به استثنای دو گروه سنی اول (۱۹-۱۵ ساله و ۲۴-۲۰ ساله) که هنوز به صورت کامل مهیای زندگی اجتماعی و مسولیت‌های زندگی نشده‌اند و افراد سالخورده ۶۵ ساله و بیشتر، در بقیه سنین از یک منحنی نسبتاً خطی تبعیت می‌کند البته حتی در سنین ذکر شده هم از زمان قابل توجهی برخوردار است. به عبارت دیگر افراد در همه سنین و دوران‌های زندگی مجموعه‌ای از فعالیت‌ها (شامل تهیه و آماده کردن غذا، تمیز کردن خانه، خرید کردن، نگهداری از گل و گیاه و حیوان خانگی و مراقبت از کودکان و آموزش آنها، مراقبت از بزرگسالان وابسته، کار داوطلبانه بدون مزد انجمن محور

و سازمان محور و ...) برای خود و دیگران انجام می‌دهند این فعالیت ها همیشگی است و با گذشت زمان و تغییر فصل از بین نمی‌روند (نمودارهای ۸ و ۹)

نمودار ۸: متوسط زمان صرف شده برای اشتغال و فعالیت های تولیدی به تفکیک سن و فصل (پاییز و زمستان ۹۸ و بهار و تابستان ۹۹)



نمودار ۹: متوسط زمان صرف شده برای فعالیت های بدون مزد به تفکیک سن و فصل (پاییز و زمستان ۹۸ و بهار و تابستان ۹۹)



۱۰- جمع‌بندی

مطابق با طبقه‌بندی ایکاتوس ۲۰۱۶، کدهای ۱ تا ۵ گذران وقت برای تولید کالا و ارائه خدمات است. کد ۱ به اشتغال و فعالیت‌های مرتبط با مزد اختصاص دارد و کدهای ۲ تا ۵ نیز منجر به تولید کالا یا ارائه خدمات می‌شوند ولی چون افراد، این فعالیت‌ها را برای خود و خانوارشان انجام می‌دهند و مزدی بابت آن دریافت نمی‌کنند در طبقه‌بندی ایکاتوس مجزا شده‌اند. کد ۲ گذران وقت به فعالیت‌هایی نظیر کاشت محصولات کشاورزی، خشک کردن محصولات کشاورزی، پرورش دام و طیور، ماهیگیری و صید آبزیان، تولید و فرآوری منسوجات، تولید و فرآوری محصولات چوبی، تولید و فرآوری محصولات گیاهی، تعمیر ماشین‌الات، فعالیت‌های ساخت و ساز و ... اختصاص دارد. این فعالیت‌ها برای دریافت مزد انجام نمی‌شود و افراد این فعالیت‌ها را برای خود و خانوارشان انجام می‌دهند. اگرچه این فعالیت‌ها از فعالیت اشتغال متمایز شده‌اند ولی چون ماهیت تولیدی دارند و مطابق تعریف کار، فعالیت فکری یا بدنی برای انجام آنها صورت گرفته است بنابراین در این گزارش مجموع ساعات صرف شده برای کدهای ۱ و ۲ (صرف نظر از دریافت یا عدم دریافت مزد) به عنوان ساعت کار و فعالیت تولیدی در نظر گرفته شده است. با توجه به اینکه یکی از اهداف این طرح محاسبه زمان صرف شده برای فعالیت‌های بدون مزد می‌باشد، کدهای ۳ تا ۵ نیز به عنوان فعالیت‌های بدون مزد، در نظر گرفته شده است.

بررسی الگوی گذران وقت در چهار فصل (پاییز و زمستان ۹۸ و بهار و تابستان ۹۹) نشان می‌دهد بیشترین زمان صرف شده برای گروه‌های فعالیت گذران وقت در گروه «اشتغال و فعالیت‌های مرتبط برای مزد» مربوط به فصل تابستان، در گروه «خدمات خانگی بدون مزد برای اعضای خانوار و خانواده» مربوط به فصل زمستان، در گروه‌های «خدمات مراقبتی بدون مزد برای خانوار و خانواده»، «یادگیری» و «معاشرت، ارتباط، مشارکت اجتماعی و آداب و رسوم دینی» مربوط به فصل پاییز در گروه «فرهنگ، فراغت، رسانه‌های گروهی، تمرین‌های ورزشی» مربوط به فصل زمستان و در گروه «رسیدگی و خودمراقبتی» مربوط به فصل تابستان بوده است. در دو گروه فعالیت «تولید کالا برای استفاده نهایی خود» و «کارداوطلبانه بدون مزد، کار آموزی و سایر کارهای بدون مزد» تفاوت چشمگیری بین فصول دیده نمی‌شود.

بیشترین زمان صرف شده برای اشتغال و فعالیت‌های تولیدی مربوط به فصل تابستان با ۳ ساعت و ۱ دقیقه و کمترین زمان صرف شده مربوط به فصل زمستان با ۲ ساعت و ۴۳ دقیقه بوده است. بیشترین زمان صرف شده برای فعالیت‌های بدون مزد مربوط به فصل زمستان با ۳ ساعت و ۲۸ دقیقه و کمترین زمان صرف شده مربوط به فصل بهار با ۳ ساعت و ۱۴ دقیقه بوده است.

مقایسه الگوی گذران وقت چهار فصل (پاییز و زمستان ۹۸ و بهار و تابستان ۹۹) برای افراد ۱۵ ساله و بیشتر مناطق شهری (جدول ۱) با الگوی گذران وقت چهار فصل (پاییز و زمستان ۹۸ و بهار و تابستان ۹۹) برای افراد ۱۵ ساله و بیشتر به تفکیک وضع فعالیت اقتصادی در مناطق شهری (نمودارهای ۲ تا ۷) نشان می‌دهد الگوی فصلی بین هر دو جمعیت تا حدود زیادی مشابه بوده است ولی مدت زمان صرف شده برای هر یک از فعالیت‌های ۹ گانه گذران وقت بر حسب وضع فعالیت افراد متفاوت بوده است.

زمان صرف شده هم برای اشتغال و فعالیت‌های تولیدی و هم برای فعالیت‌های بدون مزد در گروه سنی ۱۹-۱۵ ساله کم بوده و با افزایش سن افزایش پیدا کرده به طوری که در میان سالی به اوج خود رسیده است و در سنین پیری مجدد کاهش پیدا می‌کند اما برای فعالیت‌های بدون مزد اندکی متفاوت است و تا سنین انتهایی جدول همچنان زمان قابل توجهی داراست. به عبارت دیگر الگوی سنی اشتغال و فعالیت‌های تولیدی مشابه منحنی نرمال است که ارتباط مستقیمی با سنین فعالیت دارد یعنی در سنین نوجوانی و پیری میزان اشتغال با توجه به شرایط اجتماعی و فیزیکی افراد اندک است ولی در میان سالی بالاست. اما فعالیت‌های بدون مزد که عموماً توسط زنان خانه‌دار انجام می‌شود به استثنای دو گروه سنی اول (۱۹-۱۵ ساله و ۲۴-۲۰ ساله) که هنوز به صورت کامل مهبای زندگی اجتماعی و مسولیت‌های زندگی نشده‌اند و افراد سالخورده ۶۵ ساله و بیشتر، در بقیه سنین از یک منحنی نسبتاً خطی تبعیت می‌کند البته حتی در سنین ذکر شده هم از زمان قابل توجهی برخوردار است. به عبارت دیگر افراد در همه سنین و دوران‌های زندگی مجموعه‌ای از فعالیت‌های بدون مزد (شامل تهیه و آماده کردن غذا، تمیز کردن خانه، خرید

کردن، نگهداری از گل و گیاه و حیوان خانگی و مراقبت از کودکان و آموزش آنها، مراقبت از بزرگسالان وابسته، کار داوطلبانه بدون مزد انجمن محور و سازمان محور و ...) برای خود و دیگران انجام می‌دهند این فعالیت‌ها همیشگی است و با گذشت زمان و تغییر فصل از بین نمی‌روند.

۱۱- منابع

- راهنمای مأمور نیروی کار، ۱۳۹۸، مرکز آمار ایران

- طبقه‌بندی فعالیت‌ها برای آمارهای گذران وقت، (ایکاتوس ۱۶/۲۰)، درگاه ملی آمار www.amar.org.ir

- نشریه گذران وقت سال ۹۹-۱۳۹۸ فصول (پاییز، زمستان، بهار و تابستان)، درگاه ملی آمار www.amar.org.ir